

CASES

DECIDED BY
THE SUPREME COURT OF CYPRUS

ON APPEAL
AND
IN ITS ORIGINAL JURISDICTION

Cyprus Law Reports

Volume 2 (Criminal)

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1987

[Α. ΛΟΪΖΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΔΔ.]

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΙΓΓΟΥΡΑΣ,

Εφεσείων,

v.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ,

Εφεσιβλήτων.

(Ποινική Έφεση Αρ. 4662).

- 5 *Συνταγματικό Δίκαιο—Δικαίωμα ψήφου (Σύνταγμα, Αρθρ. 31)—Υποχρεωτική άσκηση δικαιώματος—Δεν είναι αντισυνταγματική—Επομένως οι πρόνοιες των άρθρων 2 και 7 του Περί Χωριτικών Αρχών Νόμου, Κεφ. 244, όπως έχει τροποποιηθεί από τους νόμους 60/72, 60/76, 6/79 και 43/83, του άρθρου 13(A)(2) του Περί Χωριών (Διοικήσεις και Βελτίωσης) Νόμου, Κεφ. 243, όπως έχει τροποποιηθεί από τους νόμους 7/79 και 42/83, και του άρθρου 37(1) του Περί Εκλογής των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου 72/79 δεν είναι αντισυνταγματικές.*

An English translation of this judgment appears at pp 18-32 post.

Συνταγματικό Δίκαιο—Η οργανική θεωρία περί της έννοιας του σύγχρονου κράτους—Εκλογικό σώμα—Άμεσο όργανο του κράτους—Δικαίωμα ψήφου—Συγκρουόμενες θεωρίες—Η άσκηση του αποτελεί κρατική λειτουργία—Ο νομοθέτης είναι ελεύθερος να υιοθετήσει την άποψη αυτή—Και κατ' ακολουθία μπορεί να επιβάλει υποχρέωση άσκησης του. 5

Ο εφεσείων παράλειψε ν' ασκήσει το δικαίωμα ψήφου στις εκλογές που έγιναν στις 6.5.84 για ανάδειξη Χωρικών Επιτροπών και αιρετών μελών Συμβουλίου Βελτιώσεως και σαν αποτέλεσμα κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε για παράλειψη ασκήσεως του εκλογικού του δικαιώματος κατά παράβαση των άρθρων 2 και 7 του Κεφ. 244, όπως τροποποιήθηκε και του άρθρου 37(1) του Νόμου 72/79, καθώς επίσης και για παρόμοια παράλειψη κατά παράβαση του άρθρου 13(A)(2) του Κεφ. 243, όπως τροποποιήθηκε και του άρθρου 37(1) του Νόμου 72/79. 10 15

Η υπεράσπιση του εφεσείοντος ήταν ότι οι πρόνοιες των πιο πάνω άρθρων, με τα οποία η άσκηση του δικαιώματος της ψήφου έγινε υποχρεωτική, είναι αντισυνταγματική, και ειδικά αντιβαίνει προς το άρθρο 31 του Συντάγματος, που προβλέπει ότι,-

«Τηρουμένων των διατάξεων του Συντάγματος και οιαδήποτε δυνάμει τούτου ψηφιζομένων εκλογικών νόμων της Δημοκρατίας ή της αρμοδίας Κοινοτικής Συνελεύσεως, πιας πολίτης δικαιούται να ψηφίζει εις οιαδήποτε εκλογήν διενεργουμένην συμφώνως τω Συντάγματι και οιαδήποτε τοιούτω Νόμω.» 20

*Το Ανώτατον Δικαστήριο, απορρίπτοντας την Έφεση, αποφάνθηκε: (Α) Υπό των κκ. Α. Λοΐζου, Δικαστού, με τον οποίον συμφώνησε και ο κ. Δημητριάδης, Δικαστής: (1) Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας φαίνεται να υιοθετεί την οργανική θεωρία για το σύγχρονο κράτος και ολόκληρη η συνταγματική διάρθρωση λειτουργεί με βάση την αρχή αυτή. Τα Άρθρα 6, 146, και 139 του Συντάγματος αναφέρονται σε «όργανα ή αρχές» της Δημοκρατίας. Ο όρος «όργανα ή αρχαί» στο Άρθρο 139 έτυχε δικαστικής ερμηνείας από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο στην υπόθεση *Celaleddin and Others v. The Council of Ministers*, 5 R.S.C.C. 102.* 30

(2) Στις σύγχρονες Δημοκρατίες ισχύει το αντιπροσωπευτικό σύστημα. Όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν στην άσκηση πολιτικής εξουσίας μέσω των αντιπροσώπων, που οι ίδιοι εκλέγουν σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο. Έτσι το εκλογικό σώμα αποτελείται από το σύνολο των πολιτών και είναι συλλογικό άμεσο όργανο του Κράτους. 35 40

(3) Το ερώτημα αν το εκλογικό δικαίωμα είναι ατομικό ή αποτελεί πολιτειακή λειτουργία που ασκείται από τα μέλη του εκλογικού σώματος, υπήρξε αντικείμενο διίσταμένων απόψεων.

5

(4) Με βάση τη συνταγματική διάρθρωση στην Κύπρο η νομοθετική εξουσία υιοθέτησε τη δεύτερη αρχή όπως είχε εξουσία να επιλέξει.

10

Μια και γίνει δεκτό ότι το θέμα του εκλογικού δικαιώματος είναι άσκηση πολιτειακής λειτουργίας που ασκείται από τα μέλη του εκλογικού σώματος είναι φυσικό το συμπέρασμα ότι οι σχετικές διατάξεις, η συνταγματικότητα των οποίων αμφισβητήθηκε από τον εφεσείοντα στην παρούσα έφεση, δεν αντιβαίνουν σε οποιαδήποτε διάταξη του Συντάγματος. Το Άρθρο 31 του Συντάγματος καθιερώνει τα ελάχιστα δικαιώματα του εκλογέως, δεν αποκλείει όμως τη ρύθμιση της άσκησης των από εκλογικό νόμο και δεν απαγορεύει την καθιέρωση της υποχρεωτικής ψηφοφορίας.

15

(B) Υπό του κ. Πική, Δικαστού: (1) Έργο του Δικαστηρίου δεν είναι η αξιολόγηση διίσταμένων θρησιών αναφορικά προς το δίκαιο. Το πρώτο θέμα που εγείρεται είναι οι πρόνοιες του Άρθρου 31 στο Σύνταγμα σε συνάρτηση με τη φύση των δικαιωμάτων που το Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος κατοχυρώνει σαν θεμελιώδη, ερμηνευόμενες στα πλαίσια του Κυπριακού Συντάγματος. Το συγκεκριμένο ερώτημα είναι κατά πόσο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας απαγορεύει την ταύτιση δικαιωμάτων που εγγυάται το Δεύτερο Μέρος, με υποχρέωση για άσκησή τους. Το δικαίωμα που κατοχυρώνει το Άρθρο 31 είναι ατομικό, διότι ανήκει στο άτομο, όχι σε κοινωνική ομάδα.

20

25

(2) Ο χαρακτηρισμός και η καθιέρωση δικαιωμάτων ως θεμελιωδών, όχι μόνο δεν αποκλείει τη δημιουργία όπου κρίνεται σκόπιμο από τον νομοθέτη, αντίστοιχων υποχρεώσεων για την άσκησή τους, αλλά η κατοχύρωση μερικών από τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στο Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος, όπως εκείνο της κοινωνικής ασφάλισης (Άρθρο 9), προϋποθέτουν την επιβολή υποχρεώσεων για την άσκησή τους.

30

35

(3) Η υποχρεωτική ψηφοφορία αποσκοπεί στη διασφάλιση της λειτουργικότητας του δημοκρατικού πολιτεύματος που αποτελεί ύψιστο συνταγματικό στόχο. Το δημοκρατικό πολίτευμα στηρίζεται από τη συμμετοχή των πολιτών στη λειτουργία του. Στο σύγχρονο κράτος η άμεση συμμετοχή των πολιτών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων είναι αδύνατη. Η υποχρεωτική ψηφοφορία αποσκοπεί στο να διασφαλίσει τον ελάχιστο βαθμό συμμετοχής στη λειτουργία του πολιτεύματος για εξασφάλιση δημοκρατίας.

40

(4) Το άρθρο 31 το οποίο επικαλείται ο εφεσείων δεν ρυθμίζει το εκλογικό σύστημα. Το Σύνταγμα αφήνει τη διάρθρωση του εκλογικού

νομου στον κοινο νομοθετη κατω απο ορισμενες προυποθεσεις Το
 Συνταγμα δεν προκαθοριζει τις επιλογες που πρεπει να παρεχονται
 στον εκλογεα Το θεμα επαφιετα στη Βουλη των Αντιπροσωπων
 Επομενως, η παραλειψη θεσμοποιησης της λευκης ψηφου σαν πολι- 5
 τικης επιλογης δε συγκρουεται ουτε αντιβαινει τις προνοιες του Αρ-
 θρου 31 η οποιουδηποτε αλλου αρθρου του Συνταγματος Οτι δια-
 φυλασσει το Αρθρο 31 και το Συνταγμα κρινομενο στο συνολο του,
 ειναι η κατοχυρωση του δικαιωματος συμμετοχης στις εκλογες και η
 ανεμποδιστη ασκηση του δικαιωματος αυτου που επιτυγχανεται με
 μυστικη ψηφοφορια που διαφυλασσει ο νομος 10

(5) Το συμπερασμα ειναι οτι οι υπο κριση διαταξεις δεν ειναι αντι-
 συνταγματικες και επομενως ορθα καταδικαυτηκε ο εφεσειων

Η εφεση απορριπτεται

Έφεση εναντίον καταδίκης και ποινής.

Έφεση εναντίον της καταδίκης και της ποινής από τον 15
 Χριστόδουλο Πίγγουρα, ο οποίος καταδικάστηκε την 26
 Ιουλίου, 1985 από το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας
 (Ποινική Υπόθεση Αρ.14682/84) σε μια κατηγορία για παρά-
 λειψη να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα κατά παρά-
 βαση των άρθρων 2 και 7 του Περί Χωριτικών Αρχών 20
 Νόμου, Κεφ. 244 και του άρθρου 37(1) του Περί Εκλογής
 Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου 72/79 και σε
 μια κατηγορία για παράλειψη να ασκήσει το εκλογικό του
 δικαίωμα κατά παράβαση του άρθρου 13Α(2) του Περί
 Χωρίων (Διοικήσεις και Βελτίωσης) Νόμου, Κεφ. 243 και του 25
 άρθρου 37(1) του Νόμου 72/79 και τιμωρήθηκε από τον Κρο-
 νίδη, Α.Ε.Δ. με πρόστιμο £10.- σε κάθε κατηγορία.

Ο εφεσειων παρουσιάστηκε αυτοπροσωπως

P. Γαβριηλίδης, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρα- 30
τίας δια τους εφεσιβλήτους.

Cur adv vult

Αναγνώστηκαν οι πιο κάτω αποφάσεις:

Α. ΛΟ·Ι ΖΟΥ,Δ . Ο εφεσειών βρέθηκε από το Επαρχιακό
 Δικαστήριο Λευκωσίας ένοχος στις ακόλουθες δυο κατηγο- 35
 ρίες και του επιβλήθηκε πρόστιμο £10.- στην κάθε μία. Δια-
 τάχθηκε επίσης να καταβάλει τα έξοδα της δίκης που ήσαν
 £10.50 σεντ

5 «1η Κατηγορία. Παράλειψις εκλογέως να ασκήσει το εκλογικό αυτού δικαίωμα κατά παράβασιν των άρθρων 2, 7 του Περί Χωριτικών Αρχών Νόμου, Κεφ. 244, ως ετροποποιήθη υπό των Νόμων 60/72, 60/76, 6/79 και 43/83 και του άρθρου 37(1) του Περί Εκλογών Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου 72 του 1979.

10 *Λεπτομέρειες αδικήματος.* Ο κατηγορούμενος κατά την 6ην Μαΐου 1984 εις Στρόβολο της Επαρχίας Λευκωσίας, ενώ ήτο εκλογεύς κάτω των εβδομήκοντα ετών και διέμενε εις απόστασιν ολιγωτέραν των πενήκοντα μιλίων από το εκλογικόν κέντρο Αγ. Βασιλείου Στροβόλου αδικαιολογήτως δεν ήσκησε το εκλογικόν αυτού δικαίωμα για την ανάδειξιν Χωριτικών Επιτροπών.

15 *2η Κατηγορία.* Παράλειψις εκλογέως να ασκήσει το εκλογικόν αυτού δικαίωμα κατά παράβασιν των άρθρων 13Α(2) του Περί Υπαίτων (Διοικήσις και Βελτιώσεις) Νόμου Κεφ. 243, ως ετροποποιήθη υπό του Νόμου 7/79 και 42/83 και του άρθρου 37(1) του Περί Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου 72/79.

20 *Λεπτομέρειες αδικήματος.* Ο κατηγορούμενος κατά τον ίδιο τόπον και χρόνον που αναφέρεται στην 1η κατηγορία ενώ ήτο εκλογεύς κάτω των εβδομήκοντα ετών και διέμενε εις απόστασιν ολιγωτέραν των πενήκοντα μιλίων από το εκλογικόν κέντρον Αγ. Βασιλείου Στροβόλου αδικαιολογήτως δεν ήσκησε το εκλογικόν αυτού δικαίωμα για την ανάδειξιν μελών του Συμβουλίου Βελτιώσεως.»

25

30 Τα γεγονότα της υποθέσεως όπως συνοψίζονται στην απόφαση του ευπαιδύτου πρωτόδικου Δικαστή είναι τα ακόλουθα. Ο εφεσείων, που είναι κάτοχος του εκλογικού βιβλιαρίου υπ' αρ. 066687 και διαμένει στην οδό Σαντορίνης Αρ.3 της ενορίας Αγίου Βασιλείου στο Στρόβολο, παράλειψε να προσέλθει την 6 Μαΐου, 1984 στο εκλογικό κέντρο Αγίου Βασιλείου και να ψηφίσει για ανάδειξη μελών χωριτικής αρχής και αιρετών μελών του Συμβουλίου Βελτιώσεως.

35 Στις 21 Ιουλίου 1984, ο εφεσείων κατηγορήθηκε γραπτώς και η απάντηση που έδωσε αφού του επισιτήθηκε η προσοχή του στο νόμο, ήταν η ακόλουθη:

«Ότι έπραξα το έπραξα συμφώνα με τη συνείδηση

μου. Η μη προσέλευση μου στις προαναφερθείσες εκλογές αποτελεί πολιτική θέση, δηλαδή προάσπιση του δικαιώματος μη προσέλευσης στις εκλογές όπως και του δικαιώματος της λευκής ψήφου. Σχετική κατοχύρωση των δικαιωμάτων αυτών υπάρχει στο δωτό Κυπριακό Σύνταγμα και στα Άρθρα 39 και 62 όπως και στο Άρθρο 31. Την υπεράσπιση του δικαιώματος αυτού θα την δικαιολογήσω εκτενέστερα στο Δικαστήριο, όπως και με τα όσα στην διάθεση μου πρόσφορα μέσα για έκφραση.»

5

10

Όταν κλήθηκε από το Δικαστήριο να κάμει την απολογία του μετά την συμπλήρωση της υπόθεσης της κατηγορούσης αρχής, προτίμησε να προβεί σε δήλωση από το εδώλιο του κατηγορουμένου χωρίς όρκο, προσθέτοντας ότι δεν έχει να πει τίποτε άλλο εκτός από την πρόθεση του να αγορεύσει πάνω στη συνταγματικότητα των σχετικών νομοθετικών διατάξεων που η κατηγορούσα αρχή στήριζε τις δυο κατηγορίες εναντίον του.

15

Με βάση την προσαχθείσα μαρτυρία που δεν αμφισβητήθηκε από τον εφεσεϊόντα δεν ήτο δύσκολο να βγει το συμπέρασμα ότι ο κατηγορούμενος παράλειψε να ψηφίσει στο εκλογικό κέντρο Αγίου Βασιλείου εις Στρόβολο όπου ήτο κανονικά εγγεγραμμένος για την ανάδειξη Χωριτικών Επιτροπών και αιρετών μελών του Συμβουλίου Βελτιώσεως.

20

Η υπεράσπιση του στηρίζετο στην προσβολή της συνταγματικότητας του Άρθρου 7, Εδάφιο 2 του Περί Χωριτικών Αρχών Νόμου, Κεφ. 244 όπως τροποποιήθηκε και του Άρθρου 37(1) του Περί Εκλογών Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου 1979 και των Άρθρων 13(A) (2) του Περί Χωριών Διοίκησης και Βελτίωσης Νόμου, Κεφ. 243, όπως τροποποιήθηκε.

25

30

Είναι χρήσιμο στο στάδιο αυτό να γίνει αναφορά στο άρθρο του Συντάγματος και το σχετικό άρθρο του Νόμου.

Το άρθρο 31 του Συντάγματος προβλέπει ότι:-

«Τηρουμένων των διατάξεων του Συντάγματος και οίωνδήποτε δυνάμει τούτου ψηφιζομένων εκλογικών νόμων της Δημοκρατίας ή της αρμοδίας Κοινοτικής Συνελεύσεως, πας πολίτης δικαιούται να ψηφίζει εις

35

οιανδήποτε εκλογήν διενεργουμένην συμφώνως τω Συντάγματι και οιωδήποτε τοιούτω Νόμω.»

5 Το εδάφιο 2 του άρθρου 13(A) του Κεφ. 243 (τροποποιητικός νόμος 42/83) το οποίον είναι πανομοιότυπον με το άρθρο 7(2) του Κεφ. 244 (τροποποιητικός νόμος 43/83) προβλέπει ότι:-

«Η άσκησης του εκλογικού δικαιώματος είναι υποχρεωτική.»

10 Εναντίον της καταδικαστικής απόφασης του Πρωτόδικου Δικαστηρίου ο εφεσείων καταχώρησε την έφεση αυτή και ο μόνος λόγος εφέσεως είναι η αντισυνταγματικότητα των διατάξεων του Νόμου που καθιερώνουν την αρχή της υποχρεωτικής ψηφοφορίας.

15 Στην εκτεταμένη αγόρευση του ο εφεσείων ισχυρίζεται ότι το εκλογικό δικαίωμα σύμφωνα με το Άρθρο 31 του Συντάγματος είναι ατομικό δικαίωμα και σαν τέτοιο ανήκει σε όλους τους πολίτες και ασκείται ελεύθερα από αυτούς και δεν μπορεί να περιορισθεί από τον κοινό νομοθέτη, και ότι δεν μπορούσε με κοινό νομοθέτημα να καθορίσει υποχρεωτική τη ψήφο, αλλά μόνο με αλλαγή του σχετικού άρθρου του Συντάγματος, η δε παραπομπή του Άρθρου 20 31 στο Νόμο δεν μπορεί να επιτρέψει στον κοινό νομοθέτη να περιορίσει το ατομικό δικαίωμα της ψήφου και μάλιστα να επιβάλει και ποινές. Ισχυρίστηκε ότι η κατοχύρωση της 25 δυνατότητας επιλογής στην Κύπρο μπορούσε να επιτευχθεί με την ύπαρξη της προαιρετικής ψηφοφορίας αλλά και της λευκής ψήφου, και ότι η αντισυνταγματικότητα του Νόμου βρίσκεται και στη μη καταχώρηση της λευκής ψήφου.

30 Ανάλυσε τη διαφορά μεταξύ των θεωριών περί κράτους, της μιας που στηρίζεται στην αρχή της νομιμότητας και τη σύγχρονη θεωρία περί κράτους που στηρίζεται στην αρχή της δημοκρατικής νομιμότητας που στοχεύει στην όσο το δυνατό ευρύτερη και σε μεγαλύτερο βαθμό απόλαυση των 35 ατομικών δικαιωμάτων ενώ η αρχή της νομιμότητας σύμφωνα με την άποψη του οδηγεί στον αυταρχισμό ή το αυταρχικό κράτος. Αναφέρθηκε στις συνταγματικές και άλλες διατάξεις που ρυθμίζουν το εκλογικό δικαίωμα σε χώρες σαν τη Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γερμανίας, την

Ιταλία, τη Γαλλία όπου η ψηφοφορία είναι προαιρετική στηριζόμενη στη θεωρία του δικαιώματος του εκλέγειν ως ατομικού και μη δυναμένου να περιορισθεί. Ως προς την αγόρευση του κ. Γαβριηλίδη ο εφεσείων υπόδειξε ότι η υποχρεωτική ψήφος στην Ελλάδα ρυθμίζεται συνταγματικά με άρθρα του Συντάγματος και με τις ερμηνευτικές δι' αυτό σημειώσεις, και όχι νομοθετικά. 5

Στην αγόρευση του ο ευπαίδετος δικηγόρος της Δημοκρατίας εισηγήθη ότι το Άρθρο 31 του Συντάγματος κατοχυρώνει το δικαίωμα του ατόμου σαν μέλους του εκλογικού σώματος να ασκεί το δικαίωμα του εκλέγειν. Με βάση το άρθρο αυτό δεν μπορεί να απαγορευθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού από τον πολίτη, αλλά αφήνει στον Εκλογικό Νόμο τον τρόπο της συμμετοχής αυτής, δηλαδή της ασκήσεως του εκλογικού δικαιώματος. Υποστήριξε δε ότι η αρχή της υποχρεωτικής ψηφοφορίας η οποία καθιερώθηκε βάσει του Άρθρου 7(2) του Νόμου 72 του 1979 δεν παραβιάζει το δικαίωμα που κατοχυρώνει το Άρθρο 31 αλλά αντίθετα το ενισχύει. Με την υποχρεωτική ψηφοφορία ο εκλογέας έχει νομική υποχρέωση να ψηφίζει. Η υποχρέωση του όμως αναφέρεται εις την υποχρέωση του εκλογέα να ασκεί το εκλογικό του δικαίωμα και όχι εις την υποχρέωση του να το ασκήσει κατά καθορισμένο τρόπο δηλαδή υπέρ του ενός ή του άλλου υποψηφίου. Προς υποστήριξη των θέσεων αυτών παράπεμψε το Δικαστήριο εις τα σχετικά αποσπάσματα εις τα έργα των Αντωνοπούλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', σελ. 29 και 35 και Αρ. Μάνεση, Αι Εγγυήσεις Τηρήσεως του Συντάγματος II, σελ. 245. Ετόνισε δε ότι ειδικότερα η αρχή της υποχρεωτικής ψηφοφορίας, ενισχύει την αρχή της καθολικής ψηφοφορίας που πρέπει να διέπει την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος. Δηλαδή με την υιοθέτηση της αρχής αυτής, ενισχύεται στην πράξη η λειτουργία της αρχής της καθολικής ψηφοφορίας, αρχήν που καθιερώνει το Σύνταγμα μας στα άρθρα 39.1 και 63.1, αναφέρθηκε δε πάλιν εις τον Αρ. Μάνεση, Αι Εγγυήσεις Τηρήσεως του Συντάγματος II, σελ. 240 επ. - 245, 246, 247, 248. Και περάτωσε την αγόρευση του με αναφορά στο έργο του Αλεξάνδρου Σβώλου, «Το Νέο Σύνταγμα» σελ. 274, 275, όπου παρατηρείται ότι «η υιοθέτηση της αρχής της υποχρεωτικής ψηφοφορίας συνέβαλε σωστά στην ' πολιτική 40

διαπαιδαγώγηση του λαού' στην περιστολή της αποχής από την ψηφοφορία και κατ' επέκταση την πραγμάτωση της καθολικής ψηφοφορίας.»

- 5 Ο ευπαιδευτος πρωτόδικος Δικαστής δέχθηκε την εισή-
 γηση του δικηγόρου της Δημοκρατίας ότι το εκλογικό
 δικαίωμα αποτελεί λειτουργήμα οργάνου του Κράτους και
 συνεπώς σαν λειτουργήμα ενέχει συνάμα και υποχρέωση
 10 του πολίτου να το ασκήσει. Αναφέρθηκε δε σε αποσπά-
 σματα από το σύγγραμμα στα οποία παραπέμφθηκε και
 βρήκε ένοχο, όπως αναφέρθηκε ήδη τον κατηγορούμενο
 μια και απόρριψε την εισήγηση ότι οι σχετικές διατάξεις
 των Νόμων ήσαν αντισυνταγματικές.

- 15 Η θεωρία των Οργάνων στο Σύγχρονο Κράτος έγινε αντι-
 κείμενο εκτεταμένων μελετών και θεωρώ σκόπιμο για τους
 σκοπούς της απόφασης αυτής να ενδιατρίψω μόνο σύν-
 τομα στο θέμα αυτό. Αρκεί δε να αναφερθεί ότι το Σύν-
 ταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας φαίνεται να υιοθετεί
 την οργανική θεωρία και ολόκληρη η συνταγματική διάρ-
 θρωση λειτουργεί με βάση την αρχή αυτή.

- 20 Τα Άρθρα 6, 146 και 139 του Συντάγματος αναφέρονται
 σε όργανα ή αρχές της Δημοκρατίας. Ο όρος «όργανα ή
 αρχαί» στο Άρθρο 139 έτυχε δικαστικής ερμηνείας από το
 Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο στην υπόθεση *Celaled-*
 25 *din and Others v. The Council of Ministers*, 5-R.S.C.C. 102 στη
 σελ. 108, το οποίο αποφάσισε «ότι όργανα ή αρχαί» είναι
 ειδικά νομικά δημιουργήματα που έχουν τα χαρακτηρι-
 στικά ατομικών και συγκεκριμένων οργανικών θεσμών της
 κυβερνήσεως και λειτουργούν δια και εκ μέρους μιας πρω-
 30 ταρχικής νομικής οντότητας, σαν την Κυπριακή Δημοκρα-
 τία, της οποίας να είναι όργανα ή αρχαί με τη συνήθη
 έννοια των όρων αυτών.

- Έτσι στην υπόθεση *Muderrisoglou and Others v. The Council*
of Ministers, 5 RSCC, 130, θρέθηκε ότι τα Τουρκικά μέλη της
 Βουλής των Αντιπροσώπων παρόλο που δυνάμει του Άρ-
 35 θρου 78.2 του Συντάγματος έχουν εξουσία χωριστής πλειο-
 ψηφίας για ορισμένες κατηγορίες νομοθεσίας, στον εκλο-
 γικό νόμο και στη φορολογική νομοθεσία, δεν θεωρούνται
 ότι αποτελούν «όργανα ή αρχή» της Δημοκρατίας που
 μπορούν να επικαλεσθούν την παράγραφο 3 του Άρθρου

139 του Συντάγματος.

Στις σύγχρονες Δημοκρατίες ισχύει σήμερα το αντιπροσωπευτικό σύστημα. Όλοι οι πολίτες του Κράτους έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας κάτω από τις διάφορες μορφές της, δηλαδή των αντιπροσώπων των τους οποίους εκλέγουν σε εκλογές σύμφωνα με τον εκάστοτε ισχύοντα εκλογικό Νόμο. Έτσι το εκλογικό αυτό σώμα αποτελεί το σύνολο των πολιτών και είναι συλλογικά άμεσο όργανο του Κράτους. 5

Ο Σαρίπολος στο έργο του το «Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο» Τόμος Πρώτος 1915 στη σελ. 274 αναφέρει τα πιο κάτω: 10

«Το εκλογικόν Σώμα, το σύνολον των πολιτών, εν τη στενή της λέξεως σημασία, είναι άμεσον όργανον του Κράτους, οι δ' εκλογείς όργανα-μέλη. Το Κράτος είναι το μόνον υποκείμενον του εκλογικού δικαιώματος, ουχί δ' ο εκλογεύς, όστις έχει απλώς ωρισμένην υπό της Πολιτείας αρμοδιότητα, εξασκών δημοσίαν λειτουργίαν, ήτις, ως τοιαύτη, ουδέποτε αποτελεί δικαίωμα του οργάνου. Ο εκλογεύς έχει μόνον δικαίωμα δημοσίου δικαίου, κατά το σύνταγμα και τον εκλογικόν νόμον, όπως αναγνωρισθή ως μέλος του εκλογικού οργάνου του Κράτους, όπως εξασκήση την εκλογικήν λειτουργίαν του Κράτους ως μέλος οργάνου αυτού. Αλλ' η λειτουργία αυτή ουδέποτε είναι του εκλογέως. Ως αι λειτουργίαι, ας κατά το σύνταγμα εξασκεί ο Βασιλεύς, δεν είνε δικαιώματα δημοσίου δικαίου όπως αναγνωρισθή κατά το σύνταγμα ως όργανον του Κράτους, ούτω και η λειτουργία του εκλογέως δεν είνε δικαίωμα αυτού, αλλά του Κράτους, του εκλογέως όμως έχοντος δικαίωμα δημοσίου δικαίου, κατά το σύνταγμα και τον εκλογικόν νόμον, όπως αναγνωρισθή ως μέλος του εκλογικού οργάνου.» 15 20 25 30

Στην Κύπρο το εκλογικό σώμα προβλέπεται από το Σύνταγμα το οποίο καθορίζει και την αρμοδιότητά του. Τούτο αποτελείται από Κύπριους πολίτες που έχουν τα εκλογικά προσόντα και είναι μέλη της Ελληνικής και Τουρκικής κοινότητας. Αυτά εκλέγουν ξεχωριστά τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας (Άρθρο 1) και τους έλληνες και 35

διάταξη, μια και το Σύνταγμα προστατεύει μόνο το ελάχιστο δικαίωμα του πολίτη, που δεν μπορεί να του στερηθεί, αλλά δεν καθιερώνει το δικαίωμα της άρνησης ασκήσεως για συμμετοχή σε οποιαδήποτε υποχρέωση που θα επέβαλλε νόμος στον τομέα αυτό.

5

Ως εκ τούτου η έφεση θα πρέπει να απορριφθεί.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, Δ.: Είχα την ευκαιρία να διαβάσω την απόφαση του αδελφού Δικαστή Α. Λοΐζου με την οποία και συμφωνώ και δεν νομίζω ότι χρειάζεται να προσθέσω οτιδήποτε.

10

ΠΙΚΙΣ, Δ.: Η συνταγματικότητα των διατάξεων του Νόμου περί Χωριτικών Αρχών που, σε συνάρτηση με τον Νόμο περί Έκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων, καθιστά τη ψηφοφορία υποχρεωτική, αποτελεί το αντικείμενο της εφέσεως. Ο Χριστόδουλος Πίγκουρας καταδικάστηκε από το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας και τιμωρήθηκε με πρόστιμο Δέκα Λιρών (£10.-) επειδή παρέλειψε να εκπληρώσει το εκλογικό καθήκον που επιβάλλει ο νόμος στις εκλογές για ανάδειξη των τοπικών Αρχών Στροβόλου. Ο κατηγορούμενος αρνήθηκε ενοχή και ισχυρίστηκε ότι οι σχετικές πρόνοιες του νόμου είναι αντισυνταγματικές επειδή προσκρούουν και είναι ασυμβίβαστες με τις διατάξεις του άρθρου 31 του Συντάγματος που θεμελιώνουν το δικαίωμα της ψήφου ως ατομικό δικαίωμα. Το Επαρχιακό Δικαστήριο απεφάσισε ότι το άρθρο 31 δεν αποκλείει την επιβολή υποχρεώσεως για την άσκησή του και επομένως ο Χριστόδουλος Πίγκουρας διέπραξε το αδίκημα παραλείψεως ασκήσεως του εκλογικού καθήκοντος.

15

20

25

Το θέμα που έχει εγερθεί είναι μεγάλης σπουδαιότητας για το συνταγματικό δίκαιο γιατί αφορά όχι μόνο τη φύση του δικαιώματος που κατοχυρώνει το άρθρο 31, αλλά, γενικότερα, τον χαρακτήρα των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου που εγγυάται το Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος και άπτεται του τρόπου λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος της χώρας. Παρόλο που ο κ. Πίγκουρας δεν είναι δικηγόρος, έκαμε σοβαρή έρευνα και προέβη σε περιεκτικές εισηγήσεις στο Δικαστήριο που, παράλληλα με τις εισηγήσεις του δικηγόρου της Δημοκρατίας κ. Γαβριηλίδη,

30

35

έχουν φωτίσει το θέμα από πολλές πλευρές.

- Πρωταρχική επιδίωξη του εφεσείου είναι, όπως διαπιστώνω, ο προσδιορισμός από τις Δικαστικές Αρχές του χαρακτήρα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών με ιδιαίτερη έμφαση στην ευχέρεια του νομοθέτη να ταυτίσει τα δικαιώματα αυτά με υποχρεώσεις. Προφανώς, ο Χριστόδουλος Πίγκουρας αρνήθηκε να εκπληρώσει το εκλογικό καθήκον που του επιβάλλει ο νόμος για να του δοθεί η ευκαιρία να αμφισβητήσει τη συνταγματικότητα του χάριν θεμελιώσεως των ατομικών δικαιωμάτων του πολίτη. Παρά την απόφαση στην οποία έχω καταλήξει για τους λόγους που επεξηγούνται πιο κάτω, και που είναι αντίθετοι με τις θέσεις του κ. Πίγκουρα, δεν μπορώ παρά να εκτιμήσω το ενδιαφέρον του για την κατοχύρωση των θεμελιωδών ελευθεριών του πολίτη. Η διαφύλαξη των ελευθεριών του πολίτη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ευαισθησία των πολιτών για τα δικαιώματά τους, και την αποφασιστικότητα να τα προασπίσουν προσφεύγοντας στα Δικαστήρια. Η ευαισθησία του πολίτη για τα δικαιώματά του και εκείνα των συνανθρώπων του, αποτελεί αναντικατάστατο εχέγγυο για την επικράτηση του δικαίου.

- Οι διστάμενες θέσεις των μερών αναφορικά με τη φύση και τον χαρακτήρα του δικαιώματος που κατοχυρώνει το άρθρο 31 και την ευχέρεια συνυπάρξεως συνταγματικού δικαιώματος και νομικής υποχρεώσεως για την άσκηση του, συνοψίζονται ως εξής:

- Θέση Εφεσείου:* Το δικαίωμα της ψήφου που εγγυάται το άρθρο 31 είναι ατομικό, δηλαδή η άσκησή του επαφίεται αποκλειστικά στη βούληση του πολίτη. Κάθε προσπάθεια συνάρτησής του με νομική υποχρέωση για την άσκησή του αντιστρατεύεται τον ατομικό του χαρακτήρα επειδή εξουδετερώνει την ευχέρεια μη ασκήσεως του που εξυπακούεται, κατά τον ισχυρισμό του εφεσείου, από τις πρόνοιες του άρθρου 31. Η θεώρηση του δικαιώματος του εκλέγειν ως ατομικού δικαιώματος συνάδει με τη θεωρία του Ρουσσώ, μεγάλου κοινωνικού φιλόσοφου της Γαλλικής Επανάστασεως, που συναρτά το κοινωνικό συμβόλαιο, δηλαδή τον συνδετικό ιστό της κοινωνίας, με την καθιέρωση ατομικών δικαιωμάτων σε αντιδιαστολή με τη δέσμευση των

πολιτών προς το κοινωνικό σύνολο με υποχρεώσεις.

Περαιτέρω, ο κ. Πίγκουρας εισηγήθηκε ότι η υποχρεωτική ψηφοφορία όχι μόνο αντιστρατεύεται τον ατομικό χαρακτήρα του δικαιώματος που κατοχυρώνει το άρθρο 31, αλλά παραλείπει να θεσμοποιήσει τη λευκή ψήφο σαν πολιτική επιλογή, σε βαθμό μάλιστα που έχει δημιουργηθεί η εντύπωση ότι η λευκή ψήφος αποτελεί άρνηση εκπληρώσεως της υποχρεώσεως που επιβάλλει νόμος.

5

Θέση Γενικής Εισαγγελίας: Το δικαίωμα που κατοχυρώνει το άρθρο 31 δεν αποκλείει την επιβολή νομικής υποχρεώσεως για την άσκησή του. Η θέση αυτή βρίσκεται σε αρμονία με τη σύγχρονη θεώρηση του κράτους σαν ανεξάρτητης οντότητας με αυτόνομους μηχανισμούς λειτουργίας. Η λειτουργία του δημοκρατικού κράτους σαν αυθύπαρκτης οντότητας εξαρτάται άμεσα από τη συμμετοχή των συνθετικών του στοιχείων, δηλαδή των εκλογέων. Οι πολίτες που έχουν το δικαίωμα ψήφου, δηλαδή το εκλογικό σώμα, αποτελεί όργανο του κράτους η λειτουργία του οποίου ανάγεται στη σφαίρα αρμοδιότητας της Νομοθετικής Εξουσίας. Η επιβολή υποχρεωτικής συμμετοχής στις εκλογές εξασφαλίζει τη λειτουργικότητα του κράτους και παράλληλα διασφαλίζει τη λαϊκή κυριαρχία. Ο Μοντεσκιέ, Γάλλος φιλόσοφος του δικαίου, αποκλίνει υπέρ της οργανικής θεωρίας του κράτους ως του ασφαλέστερου μέσου για την κατοχύρωση κράτους δικαίου. Και άλλοι μελετητές του δικαίου* συνηγορούν υπέρ της αναγνωρίσεως του κράτους ως ανεξάρτητης νομικής προσωπικότητας με αυτόνομους μηχανισμούς λειτουργίας.

10

15

20

25

Ιστορική Θεώρηση: Οι Βέλγοι πρώτοι στον σύγχρονο κόσμο καθιέρωσαν υποχρεωτική τη ψηφοφορία με το Σύνταγμα του 1893. Στην Ελλάδα υιοθετήθηκε η υποχρεωτική ψηφοφορία με ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 66 του Συντάγματος του 1864, από την Αναθεωρητική Βουλή του 1911, και ενσωματώθηκε στο Σύνταγμα του 1952. Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες και στις Η.Π.Α., η ψηφοφορία είναι προαιρετική. Στην Ιταλία, παρόλο που συμμετοχή στις εκλογές χαρακτηρίζεται σαν καθήκον, η παράλειψη εκπληρώσεως του δε συνεπάγεται κυρώσεις.

30

35

* (Βλέπε, Τζιέλιγκ. Λάμπαρντ και Μειερ)

Θεμελιώδεις Ελευθερίες και Δικαιώματα κάτω από το Κυπριακό Σύνταγμα: Έργο του Δικαστηρίου δεν είναι η αξιολόγηση διιστάμενων θεωριών αναφορικά προς το δίκαιο, αλλά ο προσδιορισμός των αρχών δικαίου που ισχύουν μέσα στα συνταγματικά πλαίσια της Κύπρου, και η επίλυση δικαστικών υποθέσεων σύμφωνα με τις αρχές αυτές. Το πρώτο θέμα που πρέπει να μας απασχολήσει είναι οι πρόνοιες του άρθρου 31 στο Σύνταγμα σε συνάρτηση με τη φύση των δικαιωμάτων που το Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος κατοχυρώνει σαν θεμελιώδη, ερμηνευόμενες στα πλαίσια του Κυπριακού Συντάγματος. Το συγκεκριμένο ερώτημα είναι κατά πόσο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας απαγορεύει την ταύτιση δικαιωμάτων που εγγυάται το Δεύτερο Μέρος, με υποχρέωση για άσκησή τους. Η περίληψή τους σε χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν αποκλείει αφεαυτής την επιβολή υποχρεώσεων για την άσκησή τους. Είναι θεμελιώδη και επομένως αναπαλλοτρίωτα υπό την έννοια ότι κανένας νόμος, αρχή ή πρόσωπο, δε μπορεί να τα αφαιρέσει ή να τα αποστερήσει από τον πολίτη. Ο χαρακτήρας θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών υπήρξε το αντικείμενο ενδελεχούς εξετάσεως στην υπόθεση *Αστυνομίας v. Γεωργιάδη**. Η άσκησή τους δε μπορεί να περιοριστεί εκτός όπου ρητά ορίζεται στο Σύνταγμα και σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που θέτει το Σύνταγμα για την επιβολή περιορισμών**. Το δικαίωμα που κατοχυρώνει το άρθρο 31 είναι ατομικό διότι ανήκει στο άτομο, όχι σε κοινωνική ομάδα.

Ο χαρακτηρισμός και η καθιέρωση δικαιωμάτων ως θεμελιωδών, όχι μόνο δεν αποκλείει τη δημιουργία, όπου κρίνεται σκόπιμο από τον νομοθέτη, αντίστοιχων υποχρεώσεων για την άσκησή τους, αλλά η κατοχύρωση μερικών από τα δικαιώματα του περιλαμβάνονται στο Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος, όπως εκείνο της κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 9), προϋποθέτουν την επιβολή υποχρεώσεων για την άσκησή τους

Το Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος δεν περιορίζει τη Νομοθετική Εξουσία να επιβάλει νομικές υποχρεώσεις για προαγωγή συνταγματικών στόχων που σχετίζονται ή ταυ-

* (1981) 2 Λ.Α.Α. 11

** *Αστυνομία v. Εκδοτικός Γεωργιάδης*, (1982) 3 Λ.Α.Α. 61

τίζονται με θεμελιώδη δικαιώματα. Υπό την αίρεση πάντοτε
 ότι η καθιέρωση καθήκοντος αναφορικά με την άσκηση
 τους δεν εξουδετερώνει και δεν καταστρατηγεί τον ατομικό
 χαρακτήρα του δικαιώματος, δηλαδή, τον τρόπο ασκή- 5
 σεως του από το άτομο. Η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Δημοκρατίας v. Δημητριάδη & Άλλου **, ρητά αναγνωρίζει ότι θεμελιώδες δικαίωμα μπορεί να συνταυτιστεί με νομική υποχρέωση για άσκηση του όπου κρίνεται αναγκαίο για τη λειτουργία των συνταγματικών θεσμών. Αποφασίστηκε ότι το καθήκον που επιβάλλει 10
 ο νόμος για παρουσία του κατηγορουμένου στη δίκη του σε σοβαρές ποινικές υποθέσεις, δε συγκρούεται με το ατομικό του δικαίωμα να παρίσταται. Δικαίωμα και υποχρέωση μπορεί να συνυπάρχουν. Δικαιωματικά μπορούσε ο κατηγορούμενος να είναι παρών στη δίκη του για εξασφάλιση 15
 των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του. Ήταν ταυτόχρονα υπόχρεως να παρευρίσκεται χάριν της αποτελεσματικής απονομής της δικαιοσύνης. Δικαίωμα και καθήκον εξυπηρετούν δυο διαφορετικούς στόχους. Το δικαίωμα κατοχυρώνει το άτομο έναντι οποιασδήποτε αυθαιρεσίας, ενώ η 20
 επιβολή καθήκοντος εξασφαλίζει τη λειτουργία συνταγματικών θεσμών.

Και η υποχρεωτική ψηφοφορία αποσκοπεί στη διασφάλιση της λειτουργικότητας του δημοκρατικού πολιτεύματος που αποτελεί ύψιστο συνταγματικό στόχο. Το Σύνταγμα ορίζει ότι οι φορείς της πολιτικής εξουσίας εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία από τον λαό*. Το δημοκρατικό πολίτευμα στηρίζεται στη λαϊκή κυριαρχία και η εγκυρότητά του εξαρτάται από τη συμμετοχή των πολιτών στη λειτουργία του. Το δημοκρατικό πολίτευμα θεσμοποιήθηκε 30
 στην αρχαία Αθήνα σαν το πολίτευμα της καθολικής συμμετοχής των πολιτών στα κοινά. Στο σύγχρονο κράτος η άμεση συμμετοχή των πολιτών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων είναι αδύνατη. Η υποχρεωτική ψηφοφορία αποσκοπεί στο να διασφαλίσει τον ελάχιστο βαθμό συμμετοχής 35
 στη λειτουργία του πολιτεύματος για εξασφάλιση δημοκρατίας. Το άρθρο 31 το οποίο επικαλείται ο εφεσείων δεν ρυθμίζει το εκλογικό σύστημα και δεν πραγματεύεται τον

* (1973) 2 Α.Α.Δ. 289, 293-294.

** (βλέπε άρθρα 39, 65, 86, του Συντάγματος).

- τρόπο διεξαγωγής εκλογών. Το Σύνταγμα αφήνει τη διάρ-
 θρωση του εκλογικού νόμου στον κοινό νομοθέτη κάτω
 από ορισμένες προϋποθέσεις αναφορικά με τα προσόντα
 για εκλογή σε πολιτικό αξίωμα και την ηλικία των εκλο-
 5 γέων *. Το Σύνταγμα δεν προκαθορίζει τις επιλογές που
 πρέπει να παρέχονται στον εκλογέα. Το θέμα επαφίεται στη
 Βουλή των Αντιπροσώπων. Επομένως, η παράλειψη
 θεσμοποίησης της λευκής ψήφου σαν πολιτικής επιλογής
 δε συγκρούεται ούτε αντιβαίνει τις πρόνοιες του άρθρου 31
 10 ή οποιουδήποτε άλλου άρθρου του Συντάγματος. Η
 θεσμοποίηση της λευκής ψήφου σαν επιλογής είναι πολι-
 τικό θέμα που ανάγεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα
 της Νομοθετικής Εξουσίας. Ό,τι διαφυλάσσει το άρθρο 31
 και, το Σύνταγμα κρινόμενο στο σύνολό του, είναι η κατο-
 15 χύρωση του δικαιώματος συμμετοχής στις εκλογές και η
 ανεμπόδιστη άσκηση του δικαιώματος αυτού που επιτυγ-
 χάνεται με μυστική ψηφοφορία που διαφυλάσσει ο νό-
 μος **. Καμιά επόπτευση του τρόπου ασκήσεως του
 δικαιώματος του εκλέγειν δεν είναι επιτρεπτή.
- 20 Καταλήγω ότι ο υπό κρίση νόμος που καθιστά τη ψηφο-
 φορία υποχρεωτική, δεν είναι αντισυνταγματικός. Επομέ-
 νως, η παράλειψη του εφεσείοντα να εκπληρώσει την εκλο-
 γική υποχρέωση που του επιβάλλει ο νόμος συνιστά αδί-
 κημα για το οποίο ορθά καταδικάστηκε. Κατ' ακολουθίαν,
 25 η έφεση απορρίπτεται.

Α. ΛΟ·Ι·ΖΟΥ Δ.: Η έφεση επομένως απορρίπτεται ομό-
 φωνα.

Η έφεση απορρίπτεται.

* Άρθρα 40, 64, 95 και 64 του Συντάγματος.

** Νόμος 7279 - άρθρο 29.

1987 February 28

[A LOIZOU, DEMETRIADES, PIKIS, JJ]

CRISTODOULOS PINGOURAS,

Appellant,

v

THE POLICE,

Respondent.

(Criminal Appeal No 4662)

Constitutional Law—Right to vote (Constitution, Article 31)—Compulsory exercise of—Not unconstitutional—Consequently, the provisions of sections 2 and 7 of the Village Authorities Law, Cap 244, as amended by Laws 60/72, 60/76, 6/79 and 43/83, of section 13(A)(2) of the Villages (Administration and Improvement) Law, Cap 243 as amended by Laws 7/79 and 42/83, and of section 37(1) of the Election of Members of the House of Representatives Law 72/79 are not unconstitutional

5

Constitutional Law—The Organic theory in respect of modern State—Electoral Body—A direct organ of the State—Right to vote—Rival theories—Its exercise is a State function—Legislator free to adopt such view—Consequently, legislator was free to make such exercise compulsory

10

The appellant omitted to exercise his right to vote at the elections held on 6 5 84 for the election of Village Authorities and elected members of an Improvement Board and, as a result he was charged and eventually convicted on two counts namely for failing to discharge his electoral right contrary to sections 2 and 7 of Cap 244 as amended and section 37(1) of Law 72/79 and for failure to discharge his electoral right contrary to section 13(A) (2) of Cap 243 as amended, and section 37(1) of Law 72/79

15

The appellant's defence was that the aforesaid provisions, whereby the exercise of the electoral right was made compulsory, offend the Constitution and in particular Article 31 thereof which reads as follows

20

•Every citizen has, subject to the provisions of this Constitution and any electoral law of the Republic or of the relevant Communal Chamber made thereunder, the right to vote in any election held under this Constitution or any such law •

25

Held dismissing the appeal (A) Per A Loizou J Demetriades, J concurring (1) The Constitution of the Republic of Cyprus appears to adopt the organic theory in respect of the concept of the State The whole constitutional structure functions on the basis of it Articles 6, 146, 139 of the

Constitution refer to «organs or authorities» of the Republic and the term «organs or authorities» in Article 139 received judicial interpretation in *Celaleddin and Others v The Council of Ministers* 5 R S C C 102

5 (2) In modern democracies, the representative system prevails. All citizens have the right to participate in the exercise of political power through the representatives whom they elect in accordance with the law. In this way the electoral body constitutes the totality of the citizens and it is collectively a direct organ of the State.

10 (3) The question if the right to vote is individual or constitutes a State function which is exercised by the members of the electoral body has always been the subject of conflicting views.

15 (4) On the basis of the constitutional structure of Cyprus the legislator as it had power to do, adopted the second solution. Once it is accepted that the question of the right to vote is an exercise of a State function it is natural to conclude that the aforesaid provisions of the said Laws do not offend the Constitution. Article 31 of the Constitution establishes the minimum rights of the voter, but does not exclude regulation of their exercise by the Electoral Law and does not prohibit the adoption of compulsory voting.

20 (B) Per Pikis, J. (¶) It is not a task of this Court to make an evaluation in abstracto of the merits of rival legal theories. The first question in issue concerns the interpretation of Article 31 in conjunction with the nature of the rights safeguarded as fundamental by Part II of the Constitution. The specific question is whether the Constitution prohibits the correlation of rights safeguarded by Part II with the imposition of any obligation for their exercise.

25 The right safeguarded by Article 31 is individual in the sense that it rests in the person, not in a group of persons.

(2) Not only the establishment of rights as fundamental does not preclude imposition of an obligation for their exercise, but the entrenchment of some of such rights, such as the right of social security (Article 9), presupposes the imposition of such obligations.

30

(3) Obligatory voting is designed to reinforce the functioning of democracy an important constitutional objective. The underlying premise of democracy is the sovereignty of the people. The efficacy of democracy as an institution depends on the degree of participation of the citizenry in the political choices.

35 In the modern State direct participation of the citizens in the decision making process is impossible. Compulsory voting at elections is designed to ensure that political authority emanates from the people and as such it is a safeguard of democracy.

(4) The theme of Article 31 is not the electoral system. Subject to certain conditions, the composition of the electoral law is left to the legislator. The

40

matter of political choices offered to the elector is within the discretion of the legislator. Consequently, the omission to institutionalise the white ballot is not unconstitutional. What Article 31 safeguards and the Constitution viewed in its totality safeguards is the right of every citizen to vote at every election and the unobstructed exercise of this right achieved by secret ballot, an objective safeguarded by the Law.

5

(5) The Law under review is not unconstitutional. Consequently, the appellant was rightly convicted

Appeal dismissed.

Cases referred:

10

Celaleddin and Others v. The Council of Ministers, 5 R.S.C.C. 102;

Mudemsoylou and Others v. The Council of Ministers, 5 R.S.C.C. 130.

Police v. Georghiades (1983) 2 C.L.R. 33;

Police v. Ekdonki Eteria (1982) 2 C.L.R. 63;

Republic v. Demetriades and Another (1973) 2 C.L.R. 289.

15

Appeal against conviction and sentence.

Appeal against conviction and sentence by Christodoulos Pingouras who was convicted on the 26th June, 1985 at the District Court of Nicosia (Criminal Case No.14682/84) on one count of the offence of failing to discharge his electoral duty contrary to sections 2 and 7 of the Village Authorities Law, Cap.244 and section 37(1) of the Election of Members of the House of Representatives Law, 1979 (Law No.72 of 1979) and on another count of failing to discharge his electoral duty contrary to section 13A(2) of the Villages (Administration and Improvement) Law, Cap.243 and section 37(1) of Law 72 of 1979 and was sentenced by Kronides, S.D.J. to pay £10.- fine on each count.

20

25

Appellant appeared in person.

R. Gavrielides. Senior Counsel of the Republic, for the *Respondent*.

30

Cur. adv. vult.

The following judgments were read:

A. LOIZOU, J.: The appellant has been found guilty by the

District Court of Nicosia of the following charges and he was sentenced on each one of them to £10.- fine. He was also ordered to pay the costs of the trial which amounted to £10.50 cents.

5 «1st Count. Failure of a voter to discharge his electoral right contrary to sections 2 and 7 of the Village Authorities Law, Cap.244 as amended by Laws 60/72, 60/76, 6/79 and 43/83 and section 37(1) of the Election of Members of the House of Representatives Law 1979 (Law No.72 of 1979).

10 *Particulars of the offence.* The accused on the 6th May, 1984 at Strovolos in the District of Nicosia, whilst he was a voter under the age of seventy and resided at a distance of less than fifty miles from the electoral centre of Strovolos without reasonable excuse did not discharge his electoral right for the election of a Village Committee.

15 *2nd Count.* Failure of a voter to discharge his electoral right contrary to sections 13A(2) of the Villages (Administration and Improvement) Law, Cap. 243 as amended by Laws 7/79 and 42/83, and section 37(1) of the Election of Members of the House of Representatives Law 1979, (Law No.72 of 1979).

20 *Particulars of the offence.* The accused at the same time and place mentioned in count 1 whilst he was a voter under seventy years of age and resided at a distance of less than fifty miles from the Electoral Centre of Ayios Vassilios, Strovolos, without reasonable excuse did not discharge his electoral right
 25 for the election of members of the Improvement Board.»

30 The facts of the case as summed up in the judgment of the trial Judge are the following. The appellant who is the holder of electoral book under number 066687 and resides at Santorinis street, No.3 in the quarter of Ayios Vassilios, Strovolos omitted to attend on the 6th May 1984, the Electoral Centre of Ayios Vassilios and vote for the election of members of the Village Authority and elected members of the Improvement Board. On the 21st July 1984, the appellant was formally charged in writing and the reply he gave after being cautioned was the following:

35 «What I did I did it in accordance with my conscience. My nonattendance at the aforementioned elections constitutes a political stand, that is the defence of my right not to attend at elections as well as my right of a white ballot. The relevant

safeguard of my rights exists in the given Cyprus Constitution and in Articles 39 and 62 as well as Article 31 I shall put before the Court more extensively my defence of this right as well as that with all the means available to me for free expression »

When he was called upon by the Court to make his defence after the close of the prosecution he elected to make a statement from the dock not on oath adding that he has nothing to say except from his intention to address the Court on the constitutionality of the relevant statutory provisions on which the prosecution based the two counts against him

On the basis of the evidence adduced which was not contested by the appellant it was not difficult to arrive at the conclusion that the accused omitted to vote at the Electoral Centre of Ayios Vassilios at Strovolos where he was regularly registered for the election of Village Authorities and elected members of the Improvement Board

The defence was based on the challenge of the constitutionality of section 7, subsection 2 of the Village Authorities Law, Cap 244 as amended and section 37(1) of the Election of Members of the House of Representatives Law, 1979 and section 13(A)(2) of the Villages (Administration and Improvement) Law, Cap 243 as amended

It is useful at this stage to refer to the article of the Constitution and the relevant section of the Law

Article 31 of the Constitution provides that -

«Every citizen has, subject to the provisions of this Constitution and any electoral law of the Republic or of the relevant Communal Chamber made thereunder, the right to vote in any election held under this Constitution or any such law »

Subsection 2 of section 13(A) of Cap 243 (amending Law 42/83), which is identical with section 7(2) of Cap 244 (amending Law 42 of 1982), provides that -

«The exercise of the electoral right is compulsory »

The appellant filed against his conviction this appeal and the only ground thereof is the unconstitutionality of the provisions of

the Law which introduces the principle of compulsory vote

In his long address the appellant contends that the electoral right is in accordance with Article 31 of the Constitution an individual right and as such belongs to all the citizens exercised freely by them and cannot be limited by legislation, that it could not by an ordinary Law be restricted nor could such a Law make the voting compulsory, which could only be done by an amendment of the relevant article of the Constitution. The reference of Article 31 to a Law, cannot allow the legislator to restrict the individual right of voting and at that to impose sanctions. He argued that the safeguard of the possibility of selection in Cyprus could be achieved by the existence of the optional vote and also of the white ballot and that the unconstitutionality of the Law is supported by the nonsafeguard of the white ballot

He analysed the difference between the theories about the States, the one based on the principle of legality and the modern theories about the State which is based on the principle of democratic legality which aims at the wider possible and to the greatest degree enjoyment of individual rights, whereas the principle of legality, according to his view, leads to despotism or to the despotic State. He referred to the constitutional and other provisions which regulate the electoral right in countries like the Federal Republic of Germany, Italy, France, where voting is optional based on the theory of the right to vote as individual right and not capable of being restricted. As regards the address of Mr Gavnellides, the appellant pointed out that compulsory voting in Greece is regulated by the constitution and the note of interpretation added to it and not by legislation

In his address learned counsel for the Republic submitted that Article 31 of the Constitution safeguards the right of the individual as a member of the Electoral Body to exercise his right of voting. On the basis of the Article, this right of the citizen to vote cannot be restricted but leaves to the Electoral Law the manner of his participation, that is the exercise of the right to vote. He contended that the principle of compulsory voting which was established by virtue of section 37(2) of Law 72 of 1979, does not offend Article 31 but on the contrary it strengthens it. With the compulsory voting the voter has the legal obligation to vote. His obligation, however refers to the exercise of his right to vote and not to his obligation to exercise same in a specified manner that is in favour of the one

or the other candidate. In support of this stand he referred the Court to relevant passages from the textbooks of Antonopoullou Constitutional Law, Volume B, pp.29 and 35 and Manesi, the Safeguards of Observance of the Constitution II, p.245. He stressed that, in particular, the principle of compulsory voting lends support to the principle of universal voting which must govern the exercise of the right to vote. In other words by adopting this principle the function of the right of universal voting is supported, a principle which is established by Articles 39.1 and 63.1 of our Constitution. He further referred again to Manesis (supra) pp.240, 245, 246, 247, 248. He concluded his address with a reference to the work of A. Svolos, The New Constitution, pp.274, 275, where it is observed that «the adoption of the principle of compulsory vote contributed correctly to the political education of the people, to the restriction of the abstention from voting and beyond that to the achievement of universal voting.»

5

10

15

The learned trial Judge accepted the submission of counsel for the Republic that the right of voting constitutes a function of the State and consequently as such a function which carries with it the obligation of the citizen to exercise it. He quoted passages from the text-books to which he was referred and found the appellant, as it has already been mentioned, guilty, once he dismissed the submission that the relevant provisions of the laws were unconstitutional.

20

The theory of the organs in the modern State has been the subject of extensive studies and I consider it useful for the purposes of this judgment to deal only briefly with this subject. Suffice it to say that the Constitution of the Republic of Cyprus appears to adopt the organic theory and the whole constitutional structure functions on the basis of it.

25

30

Articles 6, 146, 139 of the Constitution refer to organs or authorities of the Republic. The term «organs or authorities» in Article 139 has been the subject of judicial interpretation by the Supreme Constitutional Court in the case of *Celeleddin and Others v. The Council of Ministers*, 5 R.S.C.C. 102 at p.108, in which it was decided that organs or authorities are specific juridical creations bearing the features of individual and concrete organic institutions of government and functioning for and on behalf of a primary legal entity such as the Republic of Cyprus of which they are organs or authorities in the ordinary meaning of such terms.

35

40

So in the case of *Muderrisogloy and Others v. The Council of Ministers*, 5 RSCC, 130, it was found that the Turkish members of the House of Representatives, although by virtue of Article 78.2, of the Constitution have power to vote separately on certain matters of legislation regarding the Electoral Law and Taxing Laws, are not considered that they constitute «organ or authority» of the Republic that can invoke paragraph 3 of Article 139 of the Constitution.

In the modern democracies, the representative system prevails. All the citizens of the State have the right to participate in the exercise of political power under its various forms, that is through their representatives whom they elect in accordance with the Law in force at the time. In this way this electoral body constitutes the totality of the citizens and it is collectively a direct organ of the State.

Saripolos in his work, the Greek Constitutional Law 1915 Volume 1, p.274, states the following:

«The electoral body, the totality of the citizens in the narrow sense of the word, is a direct organ of the State and the electors organs-members. The State is the only subject of the voting right not the voter who has simply a defined by the State competence exercising a public function which, as such, never constitutes a right of the organ. A voter has only a right of public Law, according to the Constitution and the Electoral Law, to be recognised as member of the electoral organ of the State in order to exercise the electoral function of the State of as its own member. But this function is never that of the voter. Like the functions, which according to the Constitution the King exercises, are not rights of Public Law in order to be recognised according to the Constitution as an organ of the State, so and the function of the voter is not his right but that of the State. The voter, however, having a right of public Law according to the Constitution and the electoral Law to be recognised as a member of the electoral organ.»

In Cyprus, the electoral body is provided by the Constitution, which defines also its competence. It is composed of Cypriot citizens who have the voting qualifications and are members of the Greek and Turkish communities, they elect separately the President and the Vice President of the Republic (Article 1) and the

Greek and Turkish members of the House of Representatives (Article 62 2) The qualifications of the voter are provided by the Constitution and supplemented by the Electoral Law This electoral body is selfsufficient in order to express its will, is not dependant on any other organ and has not acquired its organic quality except directly from the Constitution 5

The question if the right to vote is individual or constitutes a State function which is exercised by the members of the electoral body has always been the subject of conflicting views and authors on Public Law support the one or the other view which second view, constitutes the omission to exercise the electoral right a criminal offence 10

On the basis of the constitutional structure in Cyprus, the legislature adopted the second principle, as it has power to select, and gave to the electoral body functionally the principle of the universal vote of the equality of the vote, the direct voting in accordance with which the organs are elected directly from the voters without the intervention of other person or organ, the principle of secret voting and the principle of course of compulsory voting in accordance with which the voter must exercise his right to vote otherwise he would be liable to criminal sanctions Contrary to that in Greece where this principle is established by the Constitution, in Cyprus, this principle is established by the Electoral law as an expression of the will of the people Article 31 of the Constitution establishes the minimum rights of the voter, does not exclude however the regulation of their exercise by the Electoral Law and does not prohibit the adoption of compulsory voting 15
20
25

Once I have accepted that the question of the right to vote is an exercise of a State function exercised by the members of the electoral body it is natural to come to the conclusion that the relevant provisions, the constitutionality of which has been challenged by the appellant in this appeal do not offend any provision of the Constitution and consequently the expression of the will of the legislature cannot be considered contrary to any concrete constitutional provision once the Constitution protects only the minimum right of the citizen of which he cannot be denied but does not establish the right to refuse to exercise it by participating in any obligation which the Law would impose in this field 30
35

In the result the appeal should be dismissed

DEMETRIADES J I have had the opportunity of reading the judgment of my brother Judge A Loizou with which I agree and I do not think that I need add anything

- 5 **PIKIS J** The subject of this appeal is the constitutionality of the relevant provisions of the Village Authorities Law that impose in conjunction with the Law for the Election of Members of the House of Representatives, a duty on every citizen registered in the electoral roll to vote at an election for the return of village
- 10 authorities Christodoulos Pingouras was convicted by the District Court of Nicosia and sentenced to a fine of £10 - for failure to discharge his electoral duty at the election for the return of the local authorities at Strovolos Appellant pleaded not guilty and submitted that the provisions of the law making voting compulsory
- 15 are unconstitutional on the ground that they conflict and are incompatible with the provisions of Art 31 of the Constitution that safeguards the right to vote as right The trial Court decided that Art 31 does not rule out legislative power to make voting compulsory and consequently found Christodoulos Pingouras
- 20 guilty of breach of his electoral duty

— — — 25 The question is one of great constitutional importance because it concerns not only the right guaranteed by Art 31 but generally the character of fundamental human rights safeguarded by Part II of the Constitution, and further hinges on the workability of the democratic institutions of the country Although the appellant is not an advocate, he made a serious research embodied in a comprehensive submission before the Court which together with the submission of Mr Gavrielides, counsel for the Republic, had illuminated the subject from many angles

- 30 The foremost objective of the appellant is, as I can infer, to obtain a judicial declaration on the character of fundamental freedoms and liberties with particular reference to the legislative amenity to correlate fundamental rights with the imposition of duties Apparently the appellant refused to discharge the electoral duty cast upon him by the law in order to have the opportunity to contest the constitutionality of the obligation thereby imposed in
- 35 the interest of fundamental and individual rights of the subject Notwithstanding the decision to which I have arrived, for the reasons explained hereunder, entailing the rejection of his

submission, I cannot but register my appreciation for the interest shown on his part to safeguard what he perceives to be fundamental human rights. The protection and entrenchment of freedom is to very large extent dependent on the sensitivity of members of the public for their rights and the determination with which they defend them by recourse to the Courts of law. The awareness of the citizen of his rights and readiness to assert them and those of his fellowmen constitute an irreplaceable safeguard for the supremacy of the law. 5

The rival positions of the parties affecting the nature and character of the right safeguarded by Art. 31 and amenity to make provision for the coincidence of a constitutional right with a legal obligation for its exercise, may be summed up as follows:- 10

Appellant's Position

The right to vote guaranteed by Art. 31 is individual, that is, its exercise is left solely and exclusively to the decision of the citizen. Any attempt to correlate its exercise with a legal obligation is antagonistic to the individual character of the right since it destroys the option of not exercising it; an option inherent in the right safeguarded by Art.31. The survey of the right to vote as an individual right is compatible with the theory of Rousseau, the great social philosopher of the French revolution, who contemplates the social contract as the bond that unites society through a series of individual rights as opposed to the organic theory of the State that depicts the union as emerging through the obligations of the citizens to society and visualizes the State as a separate organic entity. 15
20
25

Further the appellant submitted that compulsory voting as framed in the law is not only antinomous to the individual character of the right upheld by Art.31 but also fails to institutionalize the white ballot-paper (expressing no preference between the contestants) as a political choice to a degree that has given rise to the impression that casting a white ballot-paper constitutes an omission to discharge the obligation to vote. 30

Position of the Attorney-General

The right safeguarded by Art. 31 does not rule out the imposition of a legal obligation to exercise it. This proposition is in harmony with the contemporary theory of the State as an 35

independent entity with autonomous mechanisms regulating its functioning. Participation is at the core of democracy and its effective functioning is dependent on the degree of participation. The citizens vested with the right to vote form the electoral body
 5 that constitutes an organ of the State. The operation of this organ is amenable to regulation by the legislature; a matter within its competence. The imposition of an obligation to take part in the elections ensures the functioning of the State and safeguards the sovereignty of the people. Montesquieu, a French Jurist, inclines
 10 in favour of the organic theory of the State as the safest means of safeguarding the rule of law. Other jurists too* espouse the notion of the State as an independent legal entity with autonomous mechanisms governing its functioning.

Historical Review

15 Belgium was the first of the modern states to introduce compulsory voting by an appropriate provision in the Constitution of 1893. Compulsory voting was adopted in Greece in 1911 by a declaration of the Revisional Assembly of 1911 interpretative of Art. 66 of the 1864 Constitution; subsequently embodied in the
 20 Constitution of 1952. In most European countries and the U.S.A., voting is optional. In Italy, although participation in the elections is characterized as a duty, omission to discharge it does not entail penal sanctions.

Fundamental Rights and Liberties under the Constitution of

25 - Cyprus.

It is no task of the Court to make an evaluation in abstracto of the merits of rival legal theories. The mission of the judiciary is to identify and determine, within the framework of the Constitution, the principles of law applicable to a particular dispute with a view
 30 to applying them for the resolution of judicial causes raised for adjudication. The first question we should address is the interpretation of Art.31 examined in conjunction with the nature of the rights safeguarded as fundamental by Part II of the Constitution, viewed within the context of the Cyprus
 35 Constitution. The specific question is whether the Constitution of Cyprus prohibits the correlation of rights safeguarded in Part II with the imposition of any obligation to exercise them. Their inclusion in a charter of fundamental rights does not of itself

* See, G Jelinek, P Lambard and G Mayer

preclude the imposition of an obligation for their exercise. The rights are fundamental and consequently inalienable in the sense that no law, person or authority can take them away or deny them to man. The nature and character of fundamental freedoms and liberties was the subject of comprehensive examination by the Full Bench in *Police v. Georghiades**. The exercise of fundamental rights cannot be limited except to the extent to which such limitation is expressly permitted by the Constitution and then subject to and in accordance with the conditions envisaged in the Constitution as necessary for their limitation**. The right safeguarded by Art.31 is individual in the sense that it vests in the person, not in a group of persons.

Not only the establishment of rights as fundamental does not preclude, provided it is found expedient by the legislator, the imposition of corresponding obligations for their exercise but the entrenchment of some of the fundamental rights safeguarded in Part II of the Constitution such as, the right of social security (Art.9), presupposes the imposition of obligations for their exercise.

Part II of the Constitution does not limit legislative competence to impose obligations for the promotion of constitutional objectives that are connected or identified with fundamental rights, subject always to the reservation that the imposition of an obligation for their exercise does not neutralize and does not defeat the individual character of the right, that is, the manner of its exercise by the individual. The decision of the Supreme Court in *Republic v. Demetriades and Another**** explicitly acknowledges that a fundamental right may coincide with a legal obligation making its exercise compulsory whenever this is necessary for the workability of the institutions of the State, envisaged by the Constitution. It was decided that the duty imposed by law for the presence of an accused person at his trial in serious criminal cases, does not conflict with the individual fundamental right of the accused to be present at his trial. A fundamental right may coexist with an obligation to exercise it. Therefore, the accused could, as of right, be present at his trial in fulfilment of the fundamental rights safeguarded by the Constitution. At the same time he was bound to be present at his trial in the interest of the efficacious.

* (1983) 2 C.L.R. 33

** *Police v. Fkdonki Etena* (1982) 2 C.L.R. 63

*** (1973) 2 C.L.R. 289, 293-294

administration of justice. The conferment of the right entrenches the subject against arbitrariness, while the imposition of a duty safeguards the efficacy of the judicial process, another important constitutional goal.

- 5 Likewise obligatory voting is designed to reinforce the functioning of democracy, an important constitutional objective. The Constitution lays down that political authority be returned by direct voting on a basis of universal suffrage*. The underlying premise of democracy is the sovereignty of the people. The efficacy of democracy as an institution depends on the degree of participation of the citizenry in the political choices. Democracy was institutionalized in ancient Athens as the polity of universal participation of the citizens in the affairs of the State. In the modern State direct participation of the citizens in the decisionmaking process is impossible. Compulsory voting at elections is designed to ensure that political authority emanates from the people and as such is a safeguard for the sustenance of democracy.

- 20 The theme of Art 31 is not the electoral system and in fact this article does not deal with the form of elections. The Constitution leaves the composition of the electoral law to the ordinary legislator, subject to certain conditions affecting the qualifications for election to political office and the age of the electors**. The Constitution does not predetermine the political choices that should be offered to the elector. The matter is in the discretion of the House of Representatives. Consequently, the omission to institutionalize the white ballot as a political choice does not conflict and is not inconsistent with the provisions of Art 31 or those of any other article of the Constitution. The institutionalization of the white ballot as a choice is a political matter exclusively referable to the competence of the legislative authority. What Art 31 safeguards and the Constitution viewed in its totality is the right of every citizen to vote at every election and the unobstructed exercise of this right achieved by secret ballot, an objective safeguarded by the law***. No overseeing or

* See Articles 39, 65 and 86 of the Constitution

** Articles 40, 64, 95 and 63 of the Constitution

*** Section 29 of Law 72/79

supervision of the manner of exercise of the electoral right is permissible. The citizen is free to cast his vote in any way he chooses.

I conclude that the law under review providing for obligatory voting is not unconstitutional. Consequently the omission of the appellant to discharge his electoral obligations, defined by the law, constitutes the offence for which he was convicted. The appeal is, therefore, dismissed.

5

Appeal dismissed.